

Música

Introducció

La finalitat de l'àrea de música és desenvolupar en l'alumnat totes aquelles capacitats que li permeti d'entendre, expressar-se i fruir amb aquesta forma de comunicació. La música és un art, i com a tal, un llenguatge. Per tant, els continguts que es treballen han de tenir en compte les característiques de tot sistema de comunicació, les quals comprenen els elements propis d'aquest llenguatge i les diverses formes d'emissió i de recepció. Al mateix temps, han de desenvolupar la capacitat de l'alumnat per captar els valors estètics i socials que té tota obra d'art.

Des d'aquesta àrea convé incitar i afavorir la capacitat de manifestar-se d'una manera raonada, crítica i participativa davant de tota obra musical; i educar a través de la música, aprofitant tots aquells aspectes que poden contribuir a l'enriquiment de la sensibilitat, al desenvolupament intel·lectual i a la potenciació de la capacitat de convivència i superació personal, és a dir, en el valor de la música com a eina de formació ètica i estètica. També es pretén la contextualització històrica i social del producte artístic i, al mateix temps, proporcionar una visió des de dins de la mateixa obra d'art.

S'ha optat per un enfocament que considera la música i els seus elements com a factors que serveixen per comprendre el món que ens envolta. Aquesta manera d'entendre l'art té unes repercussions didàctiques de caire eminentment pràctic que comporten el domini d'uns determinats procediments, entre els quals destaquen, per la seva importància, la interpretació (instrumental i vocal), l'audició i la lectura. El coneixement dels conceptes de la teoria musical ha de partir d'aquests procediments i en molts casos se'n deriva.

Bo i partint d'aquesta visió de l'ensenyament-aprenentatge, el currículum es presenta de manera que cada un dels continguts deriva d'altres de més elementals treballats a l'etapa anterior, alhora que incorpora aquells coneixements musicals que els alumnes reben per via extraescolar (TV, cinema, ràdio, etc.), que, en força casos, representen la realitat musical que els és més propera.

La connexió dels continguts que apareixen en cada cicle s'aconsegueix potenciant la relació dels nous continguts amb els anteriors, especialment amb aquells que convingui consolidar, amb els que requereixen una nova via d'aproximació d'acord amb l'edat de l'alumnat, o bé amb aquells altres que considerem que són inherents a qualsevol activitat musical.

Els continguts seleccionats han de permetre que es puguin adquirir unes estratègies d'apropament al fet musical tan universals o neutres com sigui possible, de manera que, tot i que hagin estat apreses en relació amb una

determinada obra musical, gènere o estil, es puguin aplicar fàcilment a altres obres, fins i tot d'altres autors, èpoques o cultures.

L'aproximació al fenomen musical es pot fer o bé de forma passiva, com a observador, o bé de manera activa, vivint i gaudint el procés creatiu des de dintre. Malgrat que, en el futur, el contacte de la majoria d'adults amb la música és el d'observador/oient, aquelles dues opcions s'han de combinar perquè els nois i les noies tinguin una visió correcta del fet musical. Un dels aspectes d'aquest procés actiu és evidentment l'expressió o la interpretació musical que es pot fer amb la veu (tal com s'ha fet a l'etapa anterior) i amb l'instrument musical escolar.

L'estudi d'un instrument de fàcil maneig, que requereixi una tècnica més aviat elemental, és motivat per les aportacions que aquest pot fer a la manera com es viu i s'aprèn la música: l'apropament a la lectura, la interpretació de música en grup, la motricitat al servei de l'expressió, etc.

Pel que fa a la distribució del currículum, mentre que els continguts conceptuals i els objectius terminals (globalitzant aspectes de procediments, de conceptes i de valors) es presenten per cicles, els continguts procedimentals i actitudinals s'engloben en una llista única per a tota l'etapa, igual com els objectius generals. Són els objectius terminals que han d'inspirar la programació d'aula feta per cada departament o per cada professor/a.

El desenvolupament dels continguts de fets, conceptes i sistemes conceptuals s'ha realitzat tenint en compte que la música va encaminada a la formació i creació d'un públic musical actiu, que esdevingui un puntal en la dinamització del món musical del nostre país.

Tant en el primer cicle com en el segon, es mantenen de forma sistemàtica els tres àmbits d'aprenentatge referits al llenguatge musical, audició i interpretació. La interconnexió d'aquests diferents àmbits ha de contribuir a fer que l'alumnat assoleixi uns coneixements i una visió globalitzadora del que és la música. A més, el coneixement del llenguatge musical, en aquesta etapa educativa, és important per poder comprendre millor l'audició i la interpretació musical, a través de la seva pràctica.

En l'apartat dedicat a estètiques, estils, gèneres formes i instruments es tracten tots els estils existents, per bé que es pot començar en l'ordre que es cregui pedagògicament més convenient.

Objectius generals

En acabar l'etapa, l'alumnat ha de ser capaç de:

1. Mostrar coneixement dels recursos bàsics del llenguatge musical, aplicar-los i expressar-se musicalment a partir dels coneixements adquirits.

2. Valorar la bellesa i manifestar opinió i capacitat crítica respecte al fet musical, amb autonomia personal.
3. Analitzar el fet musical tot aplicant un procés de raonament lògic i sistemàtic.
4. Valorar la relació existent entre la música i la resta d'àrees de coneixement.
5. Observar l'objecte musical i obtenir i tractar informació referida al seu context, de forma participativa.
6. Fer ús de la tecnologia de la informació i comunicació per enriquir la seva expressió i percepció musicals.

Continguts

Procediments

1. La percepció del so i de la música.
 - 1.1 Observació i experimentació del so com a fenomen físic i psicològic.
 - 1.2 Anàlisi i identificació de les qualitats del so i dels elements constitutius de la composició musical.
 - 1.3 Audició musical significativa per a l'anàlisi dels instruments, les formes, la cronologia, les tendències estètiques i els gèneres.
 - 1.4 Anàlisi de composicions i fragments musicals.
2. L'expressió musical.
 - 2.1 Utilització de la veu i d'instruments, bo i coneixent-ne la tècnica correcta.
 - 2.2 Improvisació i creació de composicions pròpies.
3. Les eines per a la percepció i l'expressió.
 - 3.1 Lectura i escriptura musical.
 - 3.2 Utilització del llenguatge oral i escrit per expressar de forma entenedora determinats aspectes de l'obra musical treballada.
 - 3.3 Investigació d'aspectes relacionats amb l'obra musical treballada: context cultural, autor, gènere, forma i elements constitutius de la composició musical.
 - 3.4 Utilització de recursos informàtics i electrònics com a eines d'expressió, representació i interpretació musicals.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. El llenguatge musical.
 - 1.1 Qualitats de so: altura, durada, intensitat i timbre.
 - 1.2 Elements constitutius de la composició musical: ritme, melodia, harmonia, textura, dinàmica i instrumentació.
 - 1.3. Teoria i nomenclatura musical.
2. Estètiques, estils, gèneres, formes i instruments.
3. Els vehicles de l'expressió musical. Tècnica i aspectes interpretatius.

- 3.1 La veu i la cançó.
- 3.2 L'instrument musical.

Valors, normes i actituds

- 1. Valoració positiva de la música com a element cultural.
 - 1.1 Respecte pel fet musical dins la pròpia educació.
 - 1.2 Interès per la música en la vida quotidiana.
 - 1.3 Valoració de la potencialitat del llenguatge musical com a element de comunicació, coneixement i plaer.
- 2. Interès a participar de manera activa en el fet musical.
 - 2.1 Audició atenta i conscient, que estimuli la reflexió i la investigació.
 - 2.2 Actitud crítica i respectuosa en l'ús i consum de la música.
 - 2.3 Interpretació atenta i conscient que articuli i fomenti la contribució personal a la tasca comuna, la supeditació a criteris col·lectius i la iniciativa personal.

Primer cicle

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1. El llenguatge musical.
 - 1.1 Qualitats del so: altura, durada, intensitat i timbre.
Les qualitats bàsiques del so: altura, durada, intensitat, timbre.
Relacions més importants entre qualitats del so i elements de la composició musicals: altura-melodia, durada-ritme, intensitat-dinàmica, timbre-instrumentació.
 - 1.2 Elements constitutius de la composició musical: ritme, melodia, harmonia, textura, dinàmica i instrumentació.
El ritme com a distribució en el temps.
La melodia com a successió d'altures.
La simultaneïtat sonora. El sentit vertical de la polifonia enfront de l'horitzontal de la monodia.
La dinàmica com a element expressiu.
La instrumentació com a combinatòria tímbrica.
 - 1.3 Teoria i nomenclatura musical.
Figures i pauses.
Accents musicals regulars i irregulars.
Compassos simples i compostos.
Clau de sol i clau de fa.
Línies addicionals.
Escala.
Intervals i distàncies en tons i semitons.
Alteracions.
Signes de repetició.
Indicacions gràfiques referent a l'expressió.
Frase, semifrase, cadència.

2. Estètiques, estils, gèneres, formes i instruments.
 - 2.1 Gènere: Diferents adscripcions.
 - 2.2 Formes musicals:
 - Repetició per seccions (forma binària, ternària, rondó, lliure).
 - Repetició per variació (tema amb variacions, obstinat).
 - 2.3 Instruments.
 - La classificació com a principi definidor.
 - Bases físiques de la producció i amplificació del so en els instruments treballats.
 - L'orquestra. Constitució i distribució espacial: instruments de corda, de vent-fusta, de vent-metall, de percussió.
 - Instruments de música moderna (denominació genèrica). Instruments electròfons.
 - Conjunts de cambra amb més tradició.
 - La veu i la seva classificació.
 - Agrupacions vocals més significatives.
3. Els vehicles de l'expressió musical. Tècnica i aspectes interpretatius.
 - 3.1 La veu i la cançó.
 - La tècnica vocal.
 - Repertori variat de temes musicals vocals.
 - 3.2 L'instrument musical.
 - L'instrument escolar escollit: elements bàsics que configuren la sonoritat de l'instrument; tècnica.
 - Repertori variat de peces musicals instrumentals i mixtes.

Objectius terminals

1. Reconèixer, identificar i relacionar els elements constitutius de la composició musical (ritme, melodia, harmonia, dinàmica i instrumentació) i les seves bases teòriques.
2. Relacionar i diferenciar les diferents qualitats del so en l'audició.
3. Reconèixer i diferenciar els elements constitutius de la composició musical (ritme, melodia, harmonia, dinàmica i instrumentació) en les obres o en els fragments musicals escoltats i interpretats.
4. Aplicar les lleis més elementals de la teoria musical per fer les pròpies creacions musicals.
5. Investigar els aspectes musicals i extramusicals relacionats amb l'obra treballada i expressar els resultats de forma oral i escrita.
6. Valorar la tasca de recerca com a complement de la percepció i expressió musicals, i com a font d'enriquiment cultural.
7. Cantar composicions a una sola veu i polifòniques, tenint en compte els aspectes inherents a la cançó i les normes que regeixen la interpretació, ja sigui individual o conjunta.
8. Interpretar amb l'instrument escolar peces musicals de forma correcta, tant des del

punt de vista tècnic com expressiu.

9. Interpretar amb l'instrument escolar peces musicals, i valorar les consignes preestablertes que fan possible la interpretació conjunta, entenent-la com una activitat

comunitària, de cultura i de tradició.

10. Identificar les bases físico-acústiques dels instruments musicals treballats.

11. Reconèixer de manera visual i auditiva les diferents famílies d'instruments, com també els principals representants de cadascuna d'elles pel que fa a la música culta, actual i tradicional.

12. Utilitzar els recursos que ofereix la tecnologia pel que fa a creació, edició, interpretació i reproducció de música.

13. Respectar tot fet musical, acceptant criteris i gustos diferents dels propis, i exposant el propi criteri amb argumentacions lògiques i raonades.

14. Valorar la interpretació i la recepció de música en directe.

15. Tenir cura dels materials de què es disposa per fer música.

16. Interpretar i escoltar música de forma solidària.

17. Identificar les qualitats del so (altura, durada, intensitat i timbre) com a variables de la matèria primera de la música i aplicar-les a la creació i la percepció musicals.

18. Llegir i escriure els elements bàsics del llenguatge musical utilitzant la grafia musical; conèixer la teoria que el regeix i la seva nomenclatura.

19. Reconèixer l'estructura interna de determinades composicions musicals organitzades d'acord amb a les anomenades repetició per seccions i per variació.

20. Classificar els instruments musicals d'acord amb els criteris de la classificació sistemàtica.

21. Identificar els grups instrumentals i vocals amb més tradició.

Segon cicle

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. El llenguatge musical.

1.1 Qualitats del so: altura, durada, intensitat i timbre.

Altura i freqüència. Unitat de mesura.

Durada i interval de temps. Unitat de mesura.

Amplitud i intensitat. Unitat de mesura.

El timbre i els seus condicionaments. Harmònics.

La fisiologia de la veu.

La percepció del so. Fisiologia de l'orella. Aspectes bàsics.

El so i la tecnologia.

1.2 Elements constitutius de la composició musical: ritme, melodia, harmonia, textura, dinàmica, instrumentació.

La simultaneïtat sonora. El sentit vertical de la polifonia enfront de l'horitzontal de la monodia. La contribució de la textura.

- 1.3 Teoria i nomenclatura musical.
Tonalitat i graus tonals. Mode. Armadura.
2. Estètiques, estils, gèneres, formes i instruments.
 - 2.1 Estils: música monòdica, polifonia medieval, renaixement, barroc, classicisme, segle XIX, segle XX.
 - 2.2 Formes.
 - Repetició per imitació (cànon, fuga).
 - Repetició per desenvolupament (forma-sonata).
 - 2.3 Instruments: Instruments tradicionals; altres instruments.
3. Els vehicles de l'expressió musical. Tècnica i aspectes interpretatius.
 - 3.1 La veu i la cançó: tècnica vocal.
 - 3.1.2 Repertori variat de temes musicals vocals.
 - 3.2 L'instrument musical.
 - L'instrument escolar escollit; tècnica.
 - Repertori variat de peces musicals instrumentals i mixtes.

Objectius terminals

(Els primers 16 objectius terminals del primer cicle també són propis del segon cicle)

22. Observar, reconèixer i diferenciar els fonaments físics i psicològics del so, utilitzant diferents recursos.
23. Reconèixer l'estructura interna de determinades composicions musicals organitzades d'acord amb les anomenades repetició per imitació i per desenvolupament.
24. Distingir, per mitjà de l'audició, els estils i les estètiques més importants de la història de la música.
25. Situar cronològicament els compositors més representatius dels estils i de les estètiques esmentats.
26. Relacionar l'obra musical amb el compositor que l'ha creada i amb la societat que reflecteix.